JUGOSLOVENSKA NOVINSKA AGENCIJA DOKUMENTACIJE

SERVIS ISEČAKA IZ DOMAĆE ŠTAMPE

SERVIS ISEČAKA IZ STRANE ŠTAMPE

UVODI PRAĆENJE RADIO I TV EMISIJA

IZDAVANJE PUBLIKACIJA, BILTENA

REKLAMU PROPAGANDU

pres-kliping • pres-kliping • pres-kliping
JUGOSLOVENSKA NOVINSKA AGENCIJA DOKUMENTACIJE IZDAVAČKO PREDUZEĆE
BEOGRAD, KNEZ MIHAILOVA 2/IX • P. O. BOX 95 • ŽIRO RAČUN 60801-603-15330 • TEL.: 621-578
ČLAN MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE FIBEP

II/1979/208

251

ПОЛИТИКА
БЕОГРАД
- 6. MAI 1979

Бор – Народна библиотека – Издавачка делатност

Isečak iz lista
Newspaper cutting

Човек песник и они

Песме није тешки нанос земље скрио

Нико није сличнији један другом, а мање сличан човеку, него они. То је њима од мржње, тешке мржње.

Људи ће, једном. кад се дозову, огласити сваком човеку на земљи, птици у ваздуху, огласиће свему живоме, да фашисти, ти пасји синови, нису људи били, нити ће бити. Или ће они кренути поново. Са, тобож, тајних полигона по Европи и Аустралији, из најсмрдљивијих јама овога света, са банкета и годишњица СС дивизија, са нацистичких скупова у Корушкој, из Чилеа кренуће! Да поново пуцају у потиљак песнику.

За њима, тихо сећањем

Кренуће да гоне у колоне, у логоре, до краја света и човека, као што су колону Миклоша Раднотија, све док су је утерали у црну земљу да је „тешки нанос земље скрије". Пратимо песника у колони страшној и како ће се преобразити поред Борског језера. Тихо га пратимо, погрешити не можемо, такви су трагови колоне и стопе песника на земљи.

Кренула је та колона однекуд из Мађарске. У њој је било 1.500 Јевреја, припадника такозване радне службе „у коју је Хортијева, па затим Салачијева Мађарска мобилисала Јевреје да би, исцрпљујућим радом у ратном подручју, самлела њихову животну снагу и евентуални отпор. У овом случају она је послала 1.500 тих својеврсних робова на послугу немачкој организацији „Тот" у замену за испоруке бакра и хрома, које никад нису уследиле. Они су градили пругу која неће бити изграђена у току рата. Али, главна сврха њиховог одашиљања у удаљену Србију била је ипак постигнута: без одговарајуће хране и без довољно одмора у баракама пуних вашију и стеница мучени су тешким физичким пословима, којима већина није била вична и дорасла, кажњавани за прекршаје кундачењем, везивањем и стрељањем". (Александар Тишма).

Једнога дана у Бору

Једнога дана, човек један, за тренутак је заварао стражу, искрао се из колоне. Знао је шта хоће, без чега није могао, знао је, главу је заложио за ту ђачку свеску коју је купио од неког сељака у Бору. Човек тај, није жив, одавно. Можда ни онај сељак? Свеска јесте. Песме није „тешки нанос земље скрио". Нашли су је људи. Али, до тога часа!

До тога часа, прошло је у оним „баракама" пуних вашију и стеница" уз тешки физички рад, кундачења, везивања и стрељања, прошло је, колико? Онолико дана колико их има од првог јуна 1944. године до 8. новембра исте и последње године, онолико дана колико их је до вечности.

Колона кажњеника, необављена посла, али, уништена, колона сенки, костура колона, кренула је на, такозвани, повратни марш из Бора ка Мађарској: „Жагубица, преко Бора до Пожаревца, Смедерева, Београда, Земуна, Панчева, Опова, Тителa, Новог Сада, Црвенке, Сивца, Сомбора, па преко Дунава у дубину Мађарске, чак. до њених северозападних граница" (Александар Тишма).

Он даље није могао

Човек из колоне, онај са свеском, за коју је у Бору заложио главу која и није била његова, није могао даље од 8. новембра 1944. године, ни од села Абда, на северозападу Мађарске. Није могао ОН, није могао још 21 логораш. Њих 22-цу „одређени мађарски војник, коме су поверени убије у селу Абда, пошто је најпре натерао неколицину најочуванијих да ископају заједничку раку". (Александар Тишма).

Није издржао човек са свеском, нису издржали његови другови, убијени су пушком, или револвером „обично у потиљак". Тако их је „тешки нанос земље скрио". Није.

Људи су, после рата, пронашли масовну гробницу. Ископали су тела 22 човека, заведена под број. У стражњем џепу панталона, на телу под бројем 12, пронађена је свешчица са ћирилички одштампаним насловом „Авала 5".

На првој страни била је исписана напомена и молба: „Овај нотес садржи песме мађарског песника Миклоша Раднотија. Он моли налазника да исти пошаље на адресу свеучилишног професора Ортутај Ђуле, Будимпешта Хорански У/1/1".

Песника Миклоша Раднотија срели смо преображеног, на једном месту поред кога је пролазио свакога дана док су га кундачили, везали и стрељали. Никад неће сазнати да су лепи ови крајеви у парку поред хотела „Језеро". Хотела није било, ни парка, ни језера није било. Није било шуме, није било ливада са планинским цвећем, неба није било. Били су они са кундацима, са ланцима они „метак у потиљак" човека, песника нарочито. Видели смо преображеног Миклоша Раднотија у парку кога онда није било, под ведрим небом кога није било. Ослоњен издуженим мршавим рукама од бронзе, шиљатим лактовима, на ограду које нема, повијених мршавих рамена, гледа у језеро и небо кога, онда, није било а коме је певао. Добро дошао у мир наше планине, Миклоше Радноти!

☆

У оној свешчици која је нађена у џепу убијеног песника, а била насловљена са „Авала 5", записано је десет песама насталих у логору у Бору. Књигу је, под насловом „Борска бележница" штампала Народна библиотека у Бору. Песме је превео Данило Киш, а предговор је написао Александар Тишма.

Ево једне од песама Миклоша Раднотија:

РАЗГЛЕДНИЦА (4)

Сруши се крај њега тело се преврну,
Већ згрчено беше као струна на мразу
Метак у потиљак. — Овако ћеш и ти, —
Шаннух себи — полегни на стазу.
Трњење процвета у смрт ито мори. —
Der springt noch auf — зачух над себом,
крваво се блато у уху ми скори.

Песник је ову песму написао 31. октобра 1944. године. Осам дана касније, осмог новембра, исте године, убили су га фашисти у селу Абда у Мађарској, метком у потиљак.

Васко Ивановић